

Формування соціальної ініціативності старшокласників у контексті діяльності учнівського самоврядування

Катерина БОНДАР,

координатор Ради дітей та учнівської молоді міста Бровари

Розбудова демократичної правової незалежної держави пов'язана з розвитком громадянського суспільства, що розглядається як прогресивний етап суспільного поступу та механізм, що поєднує особу, її інтереси і потреби та державу. Особливості перебігу сучасних суспільно-політичних процесів в Україні засвідчують, що формування громадянського суспільства та правової держави відбувається під взаємним впливом і контролем. Розвиток громадянського суспільства передбачає гарантування особистості свободи та ініціативи, а також відповідальність за наслідки власних дій.

Питання формування соціально-громадського досвіду особистості, виховання ініціативності, активності, самостійності, відповідальності відображено в Конвенції ООН «Про права людини», Концепції громадянського виховання, Законі України «Про освіту».

У психолого-педагогічній науці проблема вивчення розвитку ініціативності особистості висвітлювалася в працях Б.Ананьєва, Л.Виготського, Я.Понорьова, Н.Левитова, В.Ляшенко, Н.Степашова та ін. Особливості поняття «ініціативність» з'ясовано у наукових працях Ф.Гонобліна, П.Рудика, Б.Теплова. Різні аспекти означеної проблеми розглядалися в дисертаційних дослідженнях М.Говорова, І.Добрянського, Є.Дудкіна.

Ініціативність найяскравіше виявляється у підлітковому віці, під час здобуття соціального статусу. Саме в цьому віці індивід відкриває для себе нові можливі шляхи і методи досягнення окресленої життєвої мети. Залежно від сформованих раніше якостей (рішучість, упевненість у собі, потреба в досягненні, раціональність тощо) визначається рівень особистісної активності.

Ініціативність – стала особистісна якість, що характеризується вільною активністю, спрямованою на досягнення конкретних цілей, передбачає вияв рішучості та волі у реалізації запланованого.

Ініціатива – окремий вияв ініціативності; здатність до активної діяльності, що випереджає зовнішні вимоги [1].

Активність – максимальна діяльність особистості, яка бере участь у громадсько-політичному та соціально-економічному житті суспільства [2].

Соціальна ініціатива є основою взаємозв'язку різних якостей особистості. Водночас вона впливає на їх формування, бо існує і функціонує лише в комплексі з іншими якостями: цілеспрямованістю,

наполегливістю, рішучістю, відповідальністю, дисциплінованістю, працьовитістю – виявляється у діях, що забезпечують змогу суб'єкта до самореалізації, формування самосвідомості, відповідальності, волі, самодисципліни, збагачення власного досвіду [2].

Учніське самоврядування покликане формувати активну життєву позицію у дітей та підлітків, що забезпечує можливість розкриття внутрішнього потенціалу кожного вихованця.

Поняття «*учнівське самоврядування*» розглядали Н.І. Приходько, М.Г. Чупров, І.Г. Бехталь. У психолого-педагогічній літературі воно визначається як засіб підготовки до життя і праці в умовах демократії; діяльність, яка дає простір для вияву і розвитку кращого в особистості; засіб, що стимулює виховання особистості; форма організації дитячої самодіяльності [3].

Самоврядування дітей та учнівської молоді передбачає організацію учнями життєдіяльності у власному колективі, набуття вміння приймати рішення та брати відповідальність за них, розкриття свого внутрішнього потенціалу, вияв ініціативи, творчості, креативності, виховання вольових та моральних якостей, діяльність шляхом спроб, помилок та досягнення успіху в справі. Учніське самоврядування дає можливість учням та педагогічному колективу генерувати нові ідеї, здійснювати пошук ефективних шляхів творчої роботи, а батькам – бути партнером, другом і наставником у будь-якій справі для власної дитини.

Виховання соціальної ініціативності старшокласників на основі організованої діяльності учнівського самоврядування є одним із завдань Броварського навчально-виховного об'єднання, адже саме активність та ініціативність особистості відіграють вирішальну роль у досягненні нею життєвого успіху, суспільної значущості та визнання.

З метою активізації роботи учнівського самоврядування у Центрі позашкільної освіти БНВО з 2010 року започатковано гурток «Школа лідерів». Його діяльність спрямована на розвиток організаторських, лідерських якостей вихованців, створення умов для розвитку соціальної ініціативності, навичок роботи з колективом, опанування методами стимулювання та мотивації до роботи, сприяння самореалізації дитини в соціумі тощо.

У листопаді 2011 року наказом управління освіти і науки Броварської міської ради на основі гуртка «Школа лідерів» було створено Раду дітей та учнівської молоді міста Бровари (далі – Рада), координатором якої призначено практичного психолога Броварського навчально-виховного об'єднання К.С. Бондар. Рада дітей та учнівської молоді міста Бровари – це добровільне незалежне об'єднання осередків самоврядування навчальних закладів міста. Діяльність Ради базується на засадах законності, добровільності, самоврядування, рівноправності її членів. Вона взаємодіє з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та об'єднаннями, які дотримуються демократичних і гуманістичних принципів.

Діяльність Ради дітей та учнівської молоді міста спрямована на набуття школярами початкових навичок колективної управлінської діяльності, оволодіння правилами спілкування, культурою взаємин, засвоєння технології вироблення, прийняття і виконання рішень. Її метою є активізація процесу діяльності органів учнівського самоврядування на рівні міста та навчальних закладів, захист прав та інтересів дітей, створення умов для творчої самореалізації учнівської молоді, забезпечення виявлення дітьми та підлітками своїх інтересів, здібностей, прав та свобод на засадах загальнолюдських цінностей, організація змістовного дозвілля дітей та учнівської молоді. Окреслені завдання орієнтують на формування особистості дитини, її суспільно-громадського досвіду, соціальної ініціативності і відповідальності у процесі практичної громадської діяльності.

Завдяки зусиллям членів Ради дітей та учнівської молоді учнівське самоврядування в місті Бровари стало уособленням демократичної атмосфери в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах, формою самодіяльної організації дитячого життя, важливим чинником самовиховання особистості. Під час роботи підлітка в органах учнівського самоврядування відбувається формування соціальної ініціативності особистості. За ініціативою Ради дітей та учнівської молоді міста Бровари розроблено та успішно реалізуються у навчальних закладах соціальні проекти, в рамках яких проводяться різноманітні тематичні заходи у формі акцій, тренінгів, конкурсів, вікторин, квестів, флеш-мобів тощо.

Члени Ради реалізують програми обласної ради дітей Київщини (ОРДК): «На крилах натхнення», «Ми – за здоровий спосіб життя», «Лідер у кожному з нас», «Стань особистістю!», «Вивчаємо та

реалізуємо свої права», «Поділись своїм теплом». Складовими програм є соціально значущі проекти: «Заочна подорож Київщиною», «Правильний вибір професії – успішне майбутнє», «Вивчаємо та реалізуємо свої права», «Лідери з дитинства». Діти-лідери міста Бровари – активні учасники обласних та всеукраїнських зборів, нарад, семінарів, тренінгів з питань учнівського самоврядування.

З метою формування та розвитку почуття патріотизму в молодших школярів у місті діють проекти «Заочна подорож Київщиною» та «Наша Україна – велична держава», під час яких проводяться заходи: «Українські вечорниці», «Щасливе дитинство в єдиній країні» (квест), «Ми пам'ятаємо своє коріння» (флеш-моб), вечори Гідності, конкурсно-розважальна програма «Я люблю Україну».

На початку навчального року місто Бровари щорічно відзначає свій день народження. З нагоди свята представники учнівського самоврядування проводять для гостей з міст-побратимів та мешканців міста виставку-презентацію «Мистецька алея».

Діти-лідери дбають про благоустрій рідного міста, а тому долучаються до Всеукраїнської акції «Зробимо Україну чистою» та організують спільно зі Студентською радою міста власну акцію «Молодь за чисте довкілля». Проекти «Моя родина – фортеця», «Щасливе дитинство» сприяють вихованню шанобливого ставлення до родинних цінностей і традицій, «Вивчаємо та реалізуємо свої права» – розвитку комунікативних здібностей. Соціальний проект «Лідери з дитинства» спрямований на формування і розвиток лідерських якостей у молодших школярів. У його рамках проводяться акції «Знайомся! Учнівське самоврядування моєї шкільної родини» та «Веселі канікули».

Профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі – важливе завдання учнівського самоврядування. З метою формування та популяризації серед школярів здорового способу життя започатковано проект «Шкідливі звички заважають жити». Лідери проводять міську акцію «Ми проти насильства», практичні заняття «Я знаю свої права та обов'язки», «Я знаю та я можу». В рамках місячника «За здоровий спосіб життя» у кожному навчальному закладі самоврядуванці організують лекції, бесіди, конкурси стінгазет, профілактичні тренінги. У 2014–2015 навчальному році налагоджено роботу Ради з Благодійним фондом для онкохворих «Інна».

Належна увага приділяється професійній орієнтації старшокласників. Проект «Правильний вибір професії – успішне майбутнє» передбачає проведення профорієнтаційних опитувань, тренінгів («Я обираю майбутнє»), екскурсій на підприємства міста. Справжнім актом визнання важливості діяльності Ради дітей та учнівської молоді як міського органу учнівського самоврядування стали зустрічі з міським головою І.В. Сапожком, за результатами яких підписано угоду про співпрацю з Радою підприємців міста Бровари.

Організація змістовного дозвілля учнівської молоді є провідною діяльністю Ради дітей та учнівської молоді міста. Традиційним стало проведення міської конкурсної-розважальної програми «стріли Амура» до Дня Святого Валентина. Цікаво та змістовно діти-лідери відзначають День дитячої книги. З метою популяризації читання серед учнівської молоді, ознайомлення з творчістю однолітків, обміну думками щороку в міській бібліотеці вони проводять поетичні читання «Молоді обдарування». Під час заходу свої таланти демонструють не лише юні поети, а й юні художники.

Лідери натхненно долучаються до участі у благодійних акціях, зокрема «Чарівної країни Святого Миколая». Вона проводиться спільно з міським Центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Учні збирають іграшки, солодощі, дитячі книжки, виготовляють вітальні листівки, а також як помічники Святого Миколая розносять подарунки по домівках дітей соціально незахищених категорій. Протягом акції у загальноосвітніх навчальних закладах для учнів молодшого шкільного віку лідери організують цікаві ігри та естафети.

Зі святкування Дня Святого Миколая розпочинається цикл новорічних свят. Дошкільнята і молодші школярі з нетерпінням очікують на міську акцію «Будиночок Діда Мороза» (розваги біля новорічної ялинки на Майдані Свободи), а лідери мають унікальну нагоду випробувати себе у ролі аніматорів дитячих свят. Самоврядуванці активно впроваджують проект «Світ дитинства», в рамках якого проводяться розваги та ігри у міському парку відпочинку «Перемога». Особливою популярністю серед малечі користується квест «Дитинство».

Нагодою продемонструвати власні напрацювання, здобутки та результати роботи є міський конкурс «Лідер року». Захід проводиться з метою розвитку діяльності учнівського самоврядування, обміну досвідом та відзначення найактивніших дітей-лідерів. Конкурсанти звітують про роботу органу учнівського самоврядування навчального закладу, представляють медіа-презентації та ілюстративні матеріали (рекламні буклети), беруть участь в інтерактивному конкурсі-експромті.

Діяльність Ради дітей та учнівської молоді міста Бровари високо оцінюється місцевими органами влади. Зі змістом її роботи громада міста може ознайомитися на сторінках сайту Броварської міської ради «Учнівське самоврядування» та сайту Броварського навчально-виховного об'єднання, а також із публікацій у періодичних виданнях. З метою популяризації міського органу учнівського самоврядування створено власну газету «Лідер NEWS», яка розповсюджується в загальноосвітніх навчальних закладах.

Вихованці гуртка «Школа лідерів» Центру позашкільної освіти Броварського навчально-виховного об'єднання, члени Ради дітей та учнівської молоді міста здобувають досвід, який буде застосований у дорослому житті: знання з основ психології

та конфліктології, ділового етикету, елементи ділової комунікації, особливості іміджу і демократичних відносин. Під час діяльності в органах учнівського самоврядування у вихованців формується соціальна ініціативність, соціальна активність, вони вивчають соціально значущі проблеми саме їхньої місцевості та шукають шляхи їх вирішення.

Для випускників «Школи лідерів» характерними є прагнення до самопізнання, самовиховання, самовдосконалення, вміння висловлювати свої почуття й емоції, володіння гуманістичними рисами, готовність до участі у процесах державотворення, бажання працювати на благо своєї громади, українського народу, сприяння становленню і утвердженню України. Старшокласники, які є лідерами учнівського самоврядування, адаптовані до життєвих реалій, не залишаються байдужими до навколишнього світу, його проблем, впевнені у власному життєвому успіху.

Література

1. Шапран В. Ініціативність як психологічний феномен; різні підходи до його вивчення / В.Шапран // Український науковий журнал «Освіта регіону». – 2010. – №1. – С. 160. – [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/contents/7>
2. Сапріянчук А.П. Соціальна ініціатива особистості як суттєва риса її суспільної активності / А.П. Сапріянчук // Вісник ЖДУ. – 2010. – № 54. – С. 158–161. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/4681/1/vip_54_36.pdf
3. Доценко Т.М. Організаційно-правова база діяльності органів самоврядування дітей та учнівської молоді: метод. посіб. / Т.М. Доценко. – Біла Церква, 2009. – 256 с.

Анонси

Катерина БОНДАР Формування соціальної ініціативності старшокласників у контексті діяльності учнівського самоврядування

У статті розглянуто поняття «учнівське самоврядування», його функції, сфери діяльності, основні принципи. Проаналізовано досвід роботи Ради дітей та учнівської молоді міста Бровари. Обґрунтовується, що його вивчення допоможе координатору органу учнівського самоврядування запровадити та успішно розвивати дитячий лідерський рух.

Ключові слова: ініціативність, активність, соціальна ініціатива, учнівське самоврядування, самоврядування дітей та учнівської молоді.

Екатерина БОНДАРЬ Формирование социальной инициативности старшекласников в контексте деятельности ученического самоуправления

В статье рассмотрено понятие «ученическое самоуправление», его функции, сферы деятельности, основные принципы. Проанализирован опыт работы

Совета детей и ученической молодежи города Бровары. Обосновывается, что его изучение поможет координатору органа ученического самоуправления учредить и успешно развивать детское лидерское движение.

Ключевые слова: инициативность, активность, социальная инициатива, ученическое самоуправление, самоуправление детей и учащейся молодежи.

Kateryna BONDAR

Formation of social initiative in the context of the high school student government

The article considers the concept of «student government», its functions, fields of activity basic principles. Analyzed the experience of the children and youth of Brovary. Substantiated that his study will help the coordinator of student government authority to implement and successfully develop children's movement leadership.

Keywords: initiative, activity, social initiative, students' self-government children.

Формування соціального досвіду дітей та учнівської молоді шляхом національного виховання

Тамара ІГНАТЮК,

вчитель української мови та літератури,

Валентина ВАЛЬЧЕНКО,

методист з дошкільної освіти

На сучасному етапі розвитку України, зважаючи на складні соціально-економічні, політичні та геополітичні умови, актуалізується питання патріотичного виховання молодого покоління на основі національних і загальнолюдських цінностей. На його розв'язання спрямована Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, в якій визначається нова стратегія виховання суб'єкта громадянського суспільства, громадянина-патріота України.

Беззаперечно, майбутнє належить молоді, яка своє право вимірюватиме власним обов'язком, матиме активну життєву позицію, любитиме, знатиме і поважатиме культуру, традиції та історію Батьківщини. Сприятиме залученню громадян до опанування національної культурної спадщини, формуванню в дітей та молоді світоглядних позицій, прогресивних поглядів і переконань повинні держава, школа і сім'я. Адже батьківська, сімейна педагогіка є основним напрямом народної педагогіки, що ґрунтується на вікових традиціях. Особливу роль їй відводили відомі громадські діячі, історики, педагоги, зокрема М.Грушевський, І.Огієнко,

В.Сухомлинський. Вони вважали, що сім'я – найперше соціальне оточення дитини, тому без активної і безпосередньої участі сім'ї, батьків не може відбуватися її подальший розвиток і суспільне виховання.

Розуміння патріотизму спирається на глибокі традиції минулого. Уже в Платона узагальнено міркування про те, що Батьківщина – дорожка за батька і матір. Любов до Вітчизни як вища цінність розглядається у працях відомих мислителів – М.Макіавеллі, Ж.-Ж.Руссо, І.Г. Фіхте.

Для України це поняття є історичним: ідеєю патріотизму як основою об'єднання земель Батьківщини в боротьбі проти спільного ворога наскрізно пронизані пам'ятки історіографії та літератури Київської Русі. У «Повісті минулих літ», роздумах Нестора-літописця, Іларіона Київського, Володимира Мономаха, літописах Величка та Грабянки закликається до визволення країни від чужоземного ярма і формування єдиної держави.

На початку ХХ ст. значний внесок у розвиток ідеї національного виховання здійснили галицькі педагоги П.Барвінський, П.Біланюк. Вони вважали, що домінуючим засобом виховання дітей є школа, тому активно шукали шляхи збереження та розвитку української національної школи. Відомо, що культурний діяч і педагог М.Галушинський наголошував: лише народ «з розвинутими громадянськими чеснотами» зможе відстояти незалежність своєї